

PRVI SPOMEN NOVOG MAROFA

Mario KEVO, Jasenovac

U prilogu autor ukazuje na niz povijesnih podataka koji odbacuju dosadašnju teoriju da je Novi Marof utemeljio grof Ljudevit Erdödy 1776. godine. U prvom dijelu teksta dan je kraći povijesni prikaz grebenskog vlastelinstva, u sklopu kojeg se jedno vrijeme nalazio Novi Marof, a kao uvod prema samoj temi, odnosno prvom spomenu Novog Marofa. Prema novim saznanjima, mjesto se prvi put spominje stotinjak godina ranije, odnosno 1666. godine, kada ga je obiteljskim dobrima pribavio Nikola III. Patačić (1617.–1674.). Tekstu je pridodan i manji povijesni prikaz, odnosno stoljeće novomarofske prošlosti iz doba Patačića.

Uže novomarofsko područje, koje obuhvaća sam Novi Marof te Granu i Moždenec, ulazilo je u okvir grebenskoga feudalnog dobra, ali sami počeci Novog Marofa nisu još u potpunosti rasvijetljeni. Ipak, sasvim je sigurno kako ti počeci nisu vezani uz obitelj grofova Erdödy, a dosadašnji pokušaji rasvijetljavanja ove teme, ipak lokalnog značaja, prepuni su stereotipnog preuzimanja određenih tvrdnji koje nisu utemeljene na činjenicama te bi se svakako trebalo izbjeći njihovo nekritičko prenošenje.¹ Naime, temom se bavio jedino dr. Lovro Manenica, koji u svoje dvije knjige² iznosi tvrdnju da je naselje Novi Marof 1776. godine utemeljio grof Ljudevit Erdödy.³ Nije teško ustvrditi kako takve tvrdnje nemaju povijesnu podlogu, a nažalost i nekorištenje znanstvene aparature od strane ovog autora otežava nam precizan uvid u izvore na temelju kojih izvodi zaključke. Sasvim je sigurno da je Novi Marof barem stotinjak godina stariji, a velika je vjerojatnost da današnje zdanje ladanjske arhitekture, u koje se smjestila Specijalna bolnica za kronične bolesti, nije prvotni objekt stambene namjene na ovome mjestu. No, krenimo ipak redom.

¹ Stjepan BELOŠEVIĆ, *Županija varaždinska i slobodni kraljevski grad Varaždin*, Varaždin, 1926., 135; Gustav PIASEK, »Bolnica 'Saluti' u Novom Marofu«, *Liječnički vjesnik*, br. 2, Zagreb, 1975., 106; *Hrvatski leksikon*, predmetnica Novi Marof, sv. II, Zagreb 1997., 183; Marija BENČIK, Stjepan HAJDUK, Ivan RABUZIN, *Kotar Novi Marof: Pabirci iz knjige Vinka Sabljara*, Novi Marof, 2000., 16. Godine 2001. poštanski ured u Novom Marofu izdao je i dvije prigodne poštanske omotnice s različitim podacima o utemeljenju Novog Marofa, odnosno pozivom na 225. te na 255. godinu od utemeljenja.

² *Bolnica Novi Marof 1926. – 1991.*, Novi Marof, 1991.; *Grofovi Erdödy u ozračju hrvatske povijesti*, Novi Marof, 1993.

³ MANENICA 1991., 9, 11–12; MANENICA, 1993., 55–60.

Kontinuitet života i prisutnosti ljudi na području smještaja novomarofskog kraja svakako je dosta stariji no što nam to mogu potvrditi pisani izvori, ali sa sigurnošću se može govoriti o najmanje osam stoljeća neprekidne prisutnosti ljudskog bića na ovome području. Kada se razmatra prošlost Novog Marofa i njegova užeg okružja, ponajprije treba krenuti prema nedalekim obroncima Ivanščice. Ondje se smjestio najvažniji objekt iz prošlosti ovoga kraja, utvrđeni Greben-grad, kojega se prvi spomen u pisanim izvorima, odnosno u ispravi ugarsko-hrvatskog vladara Andrije II. Arpadovića (1205.–1235.), javlja još 1209. godine. Tada je kralj Varaždincima, zbog pružene pomoći prigodom njegova zatočenja u nedalekom Knegincu, podijelio povlastice te utvrdio granice gradskog posjeda. Na samome rubu gradskog posjeda, na jugozapadnoj granici, smjestio se »... *castrum Greben...*«. ⁴

Povijesni put utvrde s obronaka Ivanščice, ali i njezinih vlasnika, može se fragmentarno, putem pisanih izvora, pratiti do početka 18. stoljeća odnosno 1712. godine, kada se – u spisima zagrebačkog Kaptola – Greben spominje kao ruševina. Prema Andrijihoj listini, prvim vlasnikom ove feudalne gospoštije spominje se knez Gardun, čiji će potomci uzeti pridjevak *de G(e)reben* te će, uz manje prekide, imanje zadržati do gašenja obitelji koncem 15. stoljeća.

Od prvotnih posjednika, kneza Garduna s potomstvom i rodonačelnika vlastele *de G(e)reben*⁵, kraj je prolazio burnu srednjovjekovnu povijest obilježenu bračnim i nasljednim katarzama, unutarobiteljskim, ali i međususjedskim sukobima. Grebenski vlastelini bili su rodbinski povezani s nizom susjeda, poput obitelji Kastellanffy de Szent Lelek (Sv. Duh) iz Bisaga ili Herkffy iz nedaleke Zajezde, s kojima su i sklopili ugovor o međusobnom nasljeđivanju. Povijesni put gospoštija nastavlja dolaskom grofova Celjskih i njihova vojskovođe Ivana (Jana) Vitovca, koji je posjed sredinom 15. stoljeća oteo Grebenskima. Zbog nevjere kralj Matija Korvin (1458.–1490.) oduzeo je 1488. godine Vitovčevim sinovima Jurju i Ivanu vlastelinstvo te ga darovao svomu nezakonitom sinu, kasnijem slavonskom hercegu Ivanišu Korvinu.⁶ Budući da nije imao potomstva, posljednji izvorni grebenski vlastelin V(L)adislav Hermanffy posinio je 1481. godine Baltazara Batthyanyja. Baltazar je u posjed toga golemog vlastelinstva ušao tek pred sam kraj 15. stoljeća, čime je udaren temelj moći ove obitelji u Kraljevini Slavoniji. Vlastelinstvo je stotinu i pedesetak godina, uz manji prekid za uzurpacije od strane bana Nikole Frankapana 1621./1622. godine,⁷ zadržala obitelj Batthyany, a udajom Elizabete Batthyany za grofa Jurja Erdödyja, sredinom 17. stoljeća, vlastelinstvo je prešlo u posjed obitelji grofova Erdödy.

⁴ *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Sclavoniae*, vol. I – XVIII. (ur. Tadija Smičiklas et altera), Zagreb, 1901.–1990., sv. III, 90. (dalje CD).

⁵ De G(e)reben – u nekim izvorima obitelj se spominje kao *de Greben*, a u nekim izvorima se obiteljsko ime navodi kao *de Gereben*.

⁶ Fra Paškal CVEKAN, *Franjevci u Remetincu*, Virovitica, 1995., 9.

⁷ Juraj RATTKAY, *Spomen na kraljeve i banove Kraljevstava Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*, Zagreb, 2001., 249–250.

Prvi spomen Novog Marofa javlja se već 1666. godine⁸ u djelu *Status familiae Patachich...*,⁹ dakle 110 godina prije navodnog utemeljenja Novog Marofa. Prema ovom kodeksu, nastalom iz pera grofa Aleksandra Antonija Patačića sredinom 18. stoljeća, *Novimaroff* (Novi Marof) obiteljskim je dobrima pribavio konjanički časnik Nikola III. Patačić.¹⁰ Taj podatak zasada predstavlja najraniji povijesni spomen Novog Marofa, a vezan je uz još jedan poznati plemenitaški rod. Iako ne toliko poznata – i to stoga što je povijest te obitelji još uvijek nedovoljno istražena – obitelj Patačić svrstava se u izvorno hrvatsko plemstvo. Iako se današnji termini ne mogu prenositi u povijest, a i o nacionalnim težnjama može se govoriti tek od sredine 19. stoljeća, postoje neke indicije prema kojima obitelj podrijetlo vuče iz plemena Šubića,¹¹ dok prema obiteljskoj predaji Patačići dolaze iz Bosne.¹²

No, krenimo redom u razjašnjavanje početaka ovoga ubavog mjestašca koje se smjestilo u kotlini koju okružuju Ivanščica s jedne te rijeka Bednja s druge strane. Prvo, svakako treba razjasniti značenje samog imena Novi Marof. *Novi-Maroff* ili njegova istoznačnica na mađarskom jeziku *Uj-Lepenye* zapravo izvorno znači nešto sasvim jednostavno. Riječ je o novom ladanju odnosno uobičajenom objektu ladanjske arhitekture kakvih je u Hrvatskom zagorju bilo na desetke.

Iako ne treba isključiti mogućnost da je na mjestu geografskog smještaja Novog Marofa već ranije postojalo neko naselje, odnosno selo (*villa*), izgledi za takvo što odista su vrlo mali. Naime, već samo ime naselja znači novo ladanje, odnosno nešto novo. Ako je nekakav objekt već postojao, može se govoriti samo da je postojalo »staro ladanje«, odnosno Stari Marof. Staro ladanje svakako je postojalo, a najvjerojatnije je riječ o Kamenom marofu (Kamena Gorica) ponad izletišta Topličica. Sasvim je jasno da novog ladanja nije moglo biti prije nego je ono izgrađeno pa se niti nije moglo zvati novim ladanjem, odnosno Novi Marof. S druge pak strane prvi spomen nove kurije nedaleko od Remetinca (*Nova Curia*) javlja se 1697. godine.¹³ Postoje dvije mogućnosti, odnosno ili je Nikola III. Patačić pribavio posjed s nakanom da na njemu podigne ladanjski objekt pa je posjed i prozvan Novi-Maroff (za razliku od starog ladanja) ili je iste godine kada je pribavljen posjed i izgrađen stambeni objekt koji je prozvan Novi Marof. Uz to, iako postoje neke teorije kako se Novi Marof spominje dvadesetak godina ranije, odnosno još 1645. godine,¹⁴ takva tvrdnja nije ispravna budući da uopće nije riječ o istom ladanju. Hellerovi po-

⁸ Comes Alexander Antonius PATACHICH, *Status familiae Patachich sive notitia illius universalis Honorifica, aeqve ac Utilis, ex Archivis, et Documentis Authenticis desumpta ac Viennae in hunc librum Anno MDCCXXXIX Redacta*, Zbirka rariteta NSK u Zagrebu, sig. R-4086, 21 (dalje SFP).

⁹ U slobodnom prijevodu *Biće obitelji Patačić...* Kodeks nije preveden.

¹⁰ Anno 1666. Hic Nicolaus Bona Novi-Maroff, Uy Lepenye ex principalibus Arcis Greben appertinentiis, a Familia comitum Erdödy Titulo Pignoris comparavit..., SFP, 21.

¹¹ Vjekoslav KLAJČIĆ, *Acta Keglevichiana annorum 1322.–1527., Najstarije isprave porodice Keglevića do boja na Mohačkom polju*, Zagreb, 1917., 48.

¹² SFP, 3; Josip MATASOVIĆ, *Prilog genealogiji Patačića*, Narodna starina, knj. IX, Zagreb, 1930., 409–449, na str. 409.

¹³ Tomo MATIĆ, *Rukopisi Aleksandra Patačića*, Poseban otisak iz 304. knjige Rada JAZU, Zagreb, 1955., 109.

¹⁴ Georg HELLER, *Veröffentlichungen des Finnisch-Ungarischen Seminars an der Universität: Serie A: Die historischen Ortsnamen von Ungarn, Comitatus Varasdinensis*, München, 1977., 115.

pisi toponima hrvatsko-slavonskih županija, koji sadrže podatke o prvom spomenu nekog mjesta, prepuni su pogrešaka, a za ilustraciju spomenimo dva naselja u samoj blizini Novog Marofa, odnosno Granu i Moždenec, za koje Heller iznosi potpuno netočne podatke. Prema autoru toponimskog popisa Varaždinske županije Grana se kroz povijest prvi put spominje 1713. godine,¹⁵ a Moždenec 1783./1784. godine.¹⁶ I bez ulaska u dublju analizu jednostavno se može ustvrditi da ti podaci ne odgovaraju činjenicama budući da se oba naselja spominju ranije, odnosno već 1708. godine,¹⁷ kada ih je obiteljskim dobrima prikrbio Baltazar II. Patačić.

Svakako treba ustvrditi i da osnovni problem, pri uzimanju u obzir Hellerovih popisa, predstavlja nekritički pristup analizi izvora budući da Heller samo navodi druge izvore, a uvidom u navod vezan uz Novi Marof sasvim jasno možemo ustvrditi kako se tu ne spominje Novi Marof. Zabunu je vjerojatno izazvalo nekritičko imensko tumačenje samog značenja pojma (Novi) Marof. Naime, autor se poziva na dva ljetopisa iz 17. stoljeća. U jednom od ljetopisa, onom Petra Keglevića Bužimskog, spominje se i »novi marof« (novo ladanje) čija je izgradnja dovršena 1645. godine,¹⁸ ali to je ladanje, u posjedu Keglevića, smješteno blizu Zlatara, nedaleko od Oštrc-grada.

Što se pak tiče smještaja samoga stambenog objekta odnosno ladanjskog zdanja u Novom Marofu, postoji nekoliko interpretacija. Pošto je stradao utvrđeni Greben, Erdödyjevi su se spustili u dolinu te Manenica pretpostavlja da je prije sadašnjeg dvorca postojala drvena građevina u dolini rijeke Bednje,¹⁹ a zatim, na temelju crteža iz Patačićeva »Statusa«,²⁰ spominje i manji zidani dvorac za koji vjeruje kako je kasnije porušen, a materijal je upotrijebljen za gradnju gospodarskih zgrada oko novog dvorca.²¹ S obzirom na velike posjede u ovom kraju, tj. oranice, šume, livade i lovišta, grofovi Erdödy odlučili su podići novi dvorac u dolini rijeke Bednje, ispod sela Ključa. Odmah potom Manenica zaključuje da ta lokacija nije bila povoljna zbog poplava, komaraca i drugih nepogoda, pa je odlučeno da se dvorac sagradi na obližnjem brežuljku. Objekt je 1776. godine podigao grof Ljudevit Erdödy, a zatim navodi da je teško navesti godinu kada je novi dvorac sagrađen te kada je u njemu potekao život.

Već površan pregled nekoliko navedenih podataka navodi nas na zaključak kako se Lovro Manenica nije najbolje snašao u svojim teorijama. Naime, vrlo je upitna teorija da su grofovi Erdödy sagradili dvorac pa su nakon tridesetak godina zaključili kako je objekt smješten na geografsko-klimatski nepovoljnom položaju, te su odlučili sagraditi novi objekt. Jasno je da se izgradnja stambenih objekata onodobne vlastele pomno planirala te je jednostavno nevjerojatno da graditelj učini takvu pogrešku, odabirući za izgradnju

¹⁵ *Isto*, 53.

¹⁶ *Isto*, 112.

¹⁷ SFP, 44.

¹⁸ »Circa 28. octobris, In octobri in septimana sanctorum Simunis et Judae zgotovili su novo hižo, to je to *novi marof* pod Oštrcom gradom«, Ferdo ŠIŠIĆ, *Dva ljetopisa XVII. vijeka*, Starine JAZU, sv. 36, Zagreb, 1918., 378.

¹⁹ MANENICA 1991., 12.

²⁰ SFP, crtež br. 18.

²¹ MANENICA, 1991., 12; MANENICA, 1993., 58.

objekta potpuno nepovoljan položaj, iako je samo nekoliko stotina metara dalje postojao povišeni plato, na kojem se nalazi današnji objekt. Novomarofski je dvorac jednokatni kasnobarokno-klasicistički dvorac tlocrta četverokuta s unutarnjim dvorištem, a najvjerojatnije je nastao nadogradnjom i proširenjem prvotnog objekta. Naime, prvotni dvorac, preteča današnjega, vjerojatno je sagrađen na istome mjestu jer je i današnji dvorac jednokatni objekt kao i prikaz, odnosno crtež objekta u kodeksu *Status familiae Patachich*.... S druge strane, 17. stoljeće u razvoju arhitekture Hrvatskog zagorja nosi obilježje ranog baroka s vrlo prisutnom renesansnom shemom tlocrtne organizacije dvorca, odnosno četverokrillnog objekta s unutrašnjim dvorištem, a što je upravo Novi Marof.²² Teoriju podržava i podatak da su upravo u 18. stoljeću raniji objekti preuređivani i nadograđivani u renesansnome arhitektonskom izričaju, što se vrlo lako moglo dogoditi i s novomarofskim zdanjem, odnosno bez obzira na starost većina dvoraca je dograđena u baroku.²³ Teoriju nam može potvrditi i podatak koji donosi sam Lovro Manenica, da se na današnjem dvorcu nalazi natpis D.R. 1783. (*domus restauravit*, op.a., nažalost, natpis danas više ne postoji), odnosno da je objekt obnovljen 1783. godine.²⁴ To je upravo mogla biti nadogradnja i proširenje objekta, jer bi bilo potpuno nevjerojatno da je dvorac, koji se inače solidno gradio da ostane svjedok jednog vremena, već sedam godina nakon navodnoga građenja, odnosno 1776. godine, potpuno obnavljan.

O ranijem postojanju Novog Marofa svjedoče nam i zapisi zagrebačkog kanonika Baltazara Adama Krčelića, koji u svojim *Annuama* opisuje kako je 1749. godine pratio grofa Grassalkovicha iz Zagreba. Na put su krenuli iz Zagreba. Preko Bisaga su došli do brda Paka, gdje su prenoćili te su sutradan u ranu zoru krenuli dalje, najprije u Novi Marof, a zatim u Toplicu.²⁵ Kanonik zatim navodi i podatak o popisivanju kotara križevačke županije, što se zbilo u listopadu 1754. godine, pa su popisivači kao stalno mjesto boravka, između ostalih, odabrali i Novi Marof.²⁶ Krčeliću su poznata i sela Moždenec, koje gleda prema Novom Marofu, te Granje (Grana, op.a.), iz kojega granjanska cesta vodi u Varaždin.²⁷

Kako je već spomenuto u kodeksu »*Status familiae Patachich* ...«, Novi-Maroff je Patačićima 1666. godine priskrbio Nikola III. (1617.–1674.). Nije potpuno poznato na koji je način Nikola stekao posjed, ali postoji mogućnost da je imanje osigurao od Jurja Erdödyja kao zalog za posudbu određenoga novčanog iznosa. Naime, novca mu svakako nije nedostajalo budući da je još 1657. godine pred zagrebačkim Kaptolom prodao svoj šikadski dvorac i kuzminečki kaštel,²⁸ a o posudbi nam svjedoči i zabilješka na margini *Statusa*..., u kojoj piše da je Ljudevit Erdödy dobro otkupio od Ljudevita Patačića.²⁹ Otkup se zasigurno zbilo u drugoj polovini 18. stoljeća, a o čemu će još biti riječi.

²² Mladen OBAD-ŠČITAROCI, *Dvorci i perivoji Hrvatskog zagorja*, Zagreb, 1990., 16, 23.

²³ *Isto*, 3.

²⁴ MANENICA, 1991., 11.

²⁵ Baltazar A. KRČELIĆ, *Annuae ili Historija 1748.–1767.*, Zagreb, 1952. (prijevod dr. Veljko Gortan), 26.

²⁶ *Isto*, 155.

²⁷ *Isto*, 245.

²⁸ MATASOVIĆ, 1930., 417.

²⁹ SFP, 21.

Za Novi Marof i njegovu povijest od iznimnog je značenja bio Baltazar II. Patačić (1663.–1719.), zasigurno najpoznatiji potomak Nikole III. Baltazar je od Novog Marofa učinio stalnu obiteljsku rezidenciju, koju je vrlo rado posjećivao, o čemu postoji niz podataka. U novoj kuriji (*Nova Curia*), nedaleko od Remetinca, Baltazaru se, 13. veljače 1697., rodio prvi sin, Aleksandar Antonius (1697.–1747.).³⁰ S obzirom na onodobne životne prilike Baltazar je rođenje prvog sina dočekaao dosta kasno te nije nemoguće da je zbog toga i osobito zavolio novo ladanje, a podatak nam, iako se izričito ne spominje Novi Marof, svjedoči o postojanju stambenog objekta nedaleko od Remetinca. Taj objekt nije moglo biti ništa drugo negoli novo ladanje, odnosno Novi Marof.

O postojanju Novog Marofa prije 1776. godine, ali i o njegovu značenju za Baltazara II. svjedoči nam još nekoliko izvora. U Arhivu HAZU u Zagrebu sačuvano je Baltazarovo pismo upućeno Petru Kegleviću Bužimskom, a u kojem mu šalje dobre želje u povodu Nove godine.³¹ Pismo je datirano 15. siječnja 1700. u Novom Marofu, gdje je Baltazar II. zasigurno i dočekaao novu 1700. godinu.

U prilog neospornoj tvrdnji, odnosno prisutnosti obitelji Patačić u Novom Marofu, svjedoči nam i podatak da je Baltazar II. bio zaštitnik franjevačkog samostana male braće i samostanske crkve Blažene Djevice Marije u nedalekom trgovištu, Remetincu, a kako piše u kodeksu njegov sin Aleksandar, Baltazar je gotičkoj crkvi dao dograditi kapelu (današnja kapelica sv. Antuna Padovanskog) koju je 27. srpnja 1704. svečano posvetio zagrebački biskup Martin Brajković.³² Kapelica je izvedena u baroknom izričaju te je bogato ukrašena štuko ukrasima, reljefima i medaljonima s prizorima iz života sv. Antuna Padovanskoga. Baltazar II. umro je 9. prosinca 1719. godine,³³ a sahranjen je upravo u novopodignutoj kapelici kod franjevaca u Remetincu, gdje je dao urediti i posljednje počivalište obitelji. Iako zamišljeno kao posljednje obiteljsko počivalište, kompleks je, uz Baltazarove zemne ostatke, primio još zemne ostatke njegove supruge Terezije te njihove unuke, Aleksandrove kćeri, Beatrix, koja je preminula 19. travnja 1757. godine.³⁴ O samoj crkvi dosta nam podataka može dati i veduta J. W. Kaupertza nastala sredinom 18. stoljeća po narudžbi remetinečke crkvene braće, a za potrebe Bratovštine BDM Kraljice sv. Krunice.³⁵ Na veduti se nazire prikaz klasične crkve-tvrđave, a o njezinu nastanku nakon 1704. godine svjedoči prikaz dograđene Baltazarove kapelice sv. Antuna.

Patačići su najjače ekonomski ojačali upravo početkom 18. stoljeća za Baltazara II., koji je za sebe i potomstvo 1706. godine isposlovaao podignuće u viši plemićki rang odnosno u naslov slobodnog baruna. Tako su Patačići postali jedna od najmoćnijih i najuglednijih obitelji onodobnoga Hrvatskog Kraljevstva, a tomu je svakako pripomoglo promišljeno sklapanje bračnih veza te vjerna i odana Baltazarova služba vladaru.

³⁰ SFP, 56v; MATIĆ, *nav. dj.*

³¹ Arhiv HAZU u Zagrebu, *Acta Keglevichiana*, K 1-133, br. 1.

³² SFP, 36v.

³³ SFP, 47v, 51.

³⁴ SFP, 103.

³⁵ CVEKAN, 1995., 39.

Ipak, nije sve bilo tako idealno. Baltazara su pratile i određene teškoće. Naime, pošto je 1704. godine opustošeno međimursko imanje Lapšina, 1706. godine provalnici su opustošili i kaštel *Nova Curia* (Novi Marof, op.a.). U Aleksandrovoj bilješci vezanoj uz ovaj događaj spominje se da su otuđili kovčeg, oružje, lanenu i vunenu odjeću te još neke stvari.³⁶ Ipak, unatoč nedaćama, Baltazar II. nastavio je s okrupnjivanjem posjeda pa je već 1708. dobru Novi Marof pridružio i susjednu Granu s alodom Moždenec.³⁷

Po Baltazarovoj smrti trebalo je urediti odnose među nasljednicima, odnosno razdijeliti bogatu baštinu koju je stekao za života. Iako nije ostavio pravnovaljane oporuke, već rukopisni koncept razdiobe dobara, sudionici ostavinske rasprave prihvatili su Baltazarovu posljednju želju. Ostavinska rasprava održana je u Novom Marofu u lipnju 1720. godine,³⁸ a uz majku Tereziju, u razdiobi očevine sudjelovali su najstariji sin Aleksandar te njegova braća Kazimir i Ljudevit. Od ostavinskih odredaba nama je najzanimljivije da je Novi Marof s Granom i Moždencem pripao najmlađemu bratu, ali Kazimir nije dugo uživao u blagodatima novog posjeda budući da je već 1725. godine iznenada umro. Po njegovoj smrti Ljudevit i Aleksandar su u Novom Marofu održali četvrtu po redu ostavinsku raspravu. Prema postignutom dogovoru Aleksandar je preuzeo Kazimirov udio u gospoštiji Vrbovec, dok je Ljudevitu pripalo novomarofsko dobro s Granom i Moždencem, koje će zadržati idućih četrdesetak godina.³⁹

Druga ostavinska rasprava održana je, nakon majčine smrti, 1722. godine. Braća Gabriel, kaločki nadbiskup, te Ljudevit i Kazimir, nezadovoljni raspodjelom obiteljske imovine, pokrenuli su 1724. godine i treću raspravu, odnosno podigli su parnicu protiv najstarijeg brata Aleksandra smatrajući da su prigodom prve diobe bili oštećeni u svojim pravima.⁴⁰ Bili su u pravu. Naime, Aleksandar je prigodom prve diobe zatajio postojanje povećega novčanog iznosa pohranjenog u jednoj bečkoj banci pa je otkriće te prijevare bilo povod parničanju i novoj ostavinskoj raspravi koja je završila na Aleksandrovu štetu. Rasprava je opet održana u Novom Marofu, a Aleksandar je preuzeo isplatu duga od 2000 forinti prema remetinečkom samostanu.

Unatoč svim problemima za baruna Aleksandra nastavljen je uspon obitelji u Kraljevina Hrvatskoj i Slavoniji, a tome je kao svojevrsna nagrada 1735. godine uslijedila i grofovska titula. Aleksandru, Ljudevitu i Gabrijelu dodijeljena je grofovska titula i grb.⁴¹

Patačićima je Novi Marof 1666. godine pribavio Nikola III., a početkom 18. stoljeća njegov sin, Baltazar II., okrupnio ga je pridružujući mu Granu i Moždenec. Na marginama *Statusa* ... nepoznati je autor zabilježio da je Novi Marof otkupom povratio grof Ljudevit Erdödy, ali nije naznačena godina, osim što je zabilježeno da ga je otkupio od grofa Ljudevita Patačića.⁴² Zanimljivo pitanje predstavlja utvrđivanje godine kada se taj otkup

³⁶ SFP, 44.

³⁷ »ad Novam Curiam applicata«, isto.

³⁸ SFP, 59.

³⁹ SFP, 64.

⁴⁰ SFP, 62.

⁴¹ SFP, 73.

⁴² SFP, 21.

stvarno i dogodio. Grof Ljudevit Patačić umro je 1766. godine ostavivši sinu Ivanu sva svoja dobra, pa tako i sva novčana potraživanja u dobru Novi Marof, koja je baštiniio još 1725. godine. Iduće dvije godine vodila se ostavinska parnica između Ljudevitova sina Ivana te Josipe i Eleonore, kćeri Suzane Patačić i grofa Sigismunda Thurn de Valvasina. Parnica je okončana sredinom ožujka 1768. godine, o čemu svjedoči i isprava zagrebačkog Kaptola,⁴³ a u njoj se izričito navodi da Novi Marof ne predstavlja objekt ostavinske razdiobe. S ovim podatkom može se upitnom postaviti i vjerodostojnost zapisa nepoznatog autora na marginama *Statusa* ..., jer je Novi Marof još uvijek bio u posjedu obitelji, iako je Ljudevit Patačić umro dvije godine prije. Uzmemo li vjerodostojnim podatak kako je 1776. godine utemeljena novomarofska grana obitelji Erdödy,⁴⁴ a još 1768. godine Novi Marof posjeduju Patačići, između tih dviju godina treba tražiti vrijeme spomenutog otkupa i dolaska Erdödyjevih u Novi Marof.

Zaključak

Novi Marof predstavlja ubavo mjestasce koje se smjestilo u kotlini koju okružuju rijeka Bednja s jedne te brdovita Ivanščica s druge strane. Sami počeci tog mjesta nisu bili potpuno razriješeni, a prema dosadašnjoj teoriji, iz pera dr. Lovre Manenice, Novi Marof je 1776. godine utemeljio grof Ljudevit Erdödy. Autor spominje i moguće postojanje ranijeg objekta, ali se nije najbolje snašao u iznošenju teorija. Novi podaci bacaju sasvim novo svjetlo na godinu osnutka, odnosno prvog spomena Novog Marofa. Naime, iako je odavno bio pristupačan, kodeks *Status familiae Patachich* ..., pohranjen u Zbirci rijetkih knjiga Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu, omogućava nam da, uz kombinaciju s drugim pristupačnim izvorima poput zapisa zagrebačkog kanonika Adama Baltazara Krčelića ili izvornim arhivskim gradivom, ustvrdimo kako se Novi Marof prvi put spominje čak 110 godina ranije, odnosno 1666. godine. Prvi spomen novog ladanja vezan je uz Nikolu III., iz poznate plemenitaške obitelji Patačić, a ne kao što se dosada vjerovalo uz obitelj grofova Erdödy. Velika je vjerojatnost i da je preteča današnjega ladanjskog zdanja u Novom Marofu sagrađena u doba Patačića, a kasnije je – odnosno 1783. godine – samo nadograđena i proširena. Ipak, za takvu bi tvrdnju trebalo pričekati neka buduća arhitektonsko-umjetnička istraživanja. Ipak, svako je mjesto ponosno na što dulju i stariju tradiciju pa će tako zasigurno biti i Novi Marof, čiji se prvi spomen, na temelju postojećih, ali dosad nekonzultiranih izvora, pomiče za 110 godina dublje u prošlost.

⁴³ Arhiv HAZU u Zagrebu, *Acta Keglevichiana*, K 1-72, br. 41.

⁴⁴ BELOŠEVIĆ, 1926., 135.

Summary
THE FIRST MENTIONING OF NOVI MAROF

Novi Marof is a nice community placed in the valley surrounded by river of Bednja and mountain of Ivanščica. Until now it was believed that count Louis Erdödy founded Novi Marof in 1776. However, these new data show that there is even earlier mentioning of Novi Marof. Namely, combining the data found in codex Status familiae Patacich ... with some information from writings of A. Krčelić and some other archival sources, author managed to assume that the first mentioning Novi Marof dates from 1666. This data is related to Nikola III. Patačić. It is highly probable that the first building of the country house in Novi Marof was built in the time of Patačić family, and that it was only reconstructed and extended in 1783. However, lacking a comprehensive archival research one cannot claim this without any doubt. Still, this data moves the foundation of Novi Marof for 110 years earlier and therefore this information should be investigated more thoroughly.